

Irratigintza egun Euskal Herrian

Jose Mari Otermin

1. — IRRATIGINTZAREN EGOERA

Gaia bere osotasunean askoz zabalagoa bada ere, haseratik finkatu nahi dut nire analisiaren arloa: Irratigintza egun Euskadin. Eta badut honetarako arrazoirik. Komunikabideetan, beti, eta ez dakit zergatik, bigarren mailakotzat jo izan da eta jotzen da irratigintza. Eskaintzen zaidan aukeran nire lantza (kanabera) horren alde hautsi nahi dut, horren lehentasuna aldarrikatuz. Horregatik, lan honetan irratigintzaz arituko naiz, hori bait da ongien ezagutzen dudan arloa. Bestalde, prentsa idatziaz arituko denik bada hemen, mahai-inguruan. Lot nakion lanari.

Irratiak egun Euskal Herrian

Gipuzkoatik:

Radio Nacional de España, Donostian.

Radio San Sebastián. Sociedad Española de Radiodifusión (SER).

La Voz de Guipúzcoa. Radio Cadena Española.

Radio Juventud de Eibar. Radio Cadena Española.
 Radio Popular de San Sebastián. Cadena de Ondas Populares Españolas (COPE).
 Radio Popular de Loyola. Cadena de Ondas Populares Españolas (COPE).
 Radio Segura. Autonomoa.

Rizkaitik:

Radio Nacional de España, Bilbon.
 Radio Bilbao. Sociedad Española de Radiodifusión (SER).
 Radio Popular de Bilbao. Cadena de Ondas Populares Españolas (COPE).
 Radio Juventud de Bilbao. Radio Cadena Española.

Arabatik:

Radio Vitoria. Euskal Gobernuak berriki erosia.
 Radio Alava. Radio Cadena Española.

Nafarroatik:

Radio Requeté. Sociedad Española de Radiodifusión (SER) erakundeari erantsia.
 Radio Popular de Pamplona. Cadena de Ondas Populares Españolas (COPE).
 Radio Tudela. Radio Cadena Española.
 La Voz de Navarra. Radio Cadena Española.

Iparraldetik:

Radio Adour-Navarre (Herri Irratia).
 FR3—Pays Basque.
Guztira, beraz 19 irrati.

Jabegoa

Jabegoari gagozkiolarik, banaketa hau egin dezakegu:
Publikoak: Bilboko eta Donostiako Radio Nacional-ak, Baio-

nako FR3-Pays Basque, Bilboko eta Eibarko Radio Juventud-ak, La Voz de Guipúzcoa, Radio Alava, La Voz de Navarra, Radio Tudela eta Radio Vitoria.

Pribatuak: SER, COPE, Segura eta Iparraldeko Herri Irratia.

Zenbakitan, publikoak 10 dira eta pribatuak 9.

Ikus daitekeenez, publikoak eta pribatuak, kopuruari gagozkiolarik, ia berdintsu dira. Hala ere, irrati bakar bati ematen dio Euskal Herriak publikotasuna (Radio Vitoria). Beste guztiak, RTVE, Medios de Comunicación Social del Estado eta FR3-ren morrontzan ari dira.

Autonomiaren arazoa jabegoak markatzen duenez, puntu honi helduko diogu. Aurreko sailkapena kontutan izanik, bi irrati dauzkagu guztiz autonomoak (Segura eta Iparraldeko Herri Irratia). Beste bat, Radio Vitoria, Euskal Gobernuaren eskutik, inolako loturarik gabe ari da gaurregun, SERekin zituenak apurtu ondoren. Beste guztiak, hein ezberdinetan, emisora zentraleri loturik daude.

Autonomiarik eskasena Baionatik ari den FR3-Pays Basque-k dizu. Egunean ordubete eskas ari bait da Baionatik. Beste guztia Paris-Bordeletik datorkio.

Hegoaldean antzeko zerbait esan daiteke RTVEren emisorei buruz (Bilbo eta Donostia). 24 orduz ari direlarik, hiru ordu baino gehiago ez dute produzitzen Euskal Herritik Euskal Herrirako. Beste guztia Madriletik datorkie.

Beste maila Sociedad Española de Radiodifusión erakundearen irratiek ematen digute. Punta-puntako orduetatik at nahikoa autonomoak dira. Dena den, irrati hauen saiorik azpimarragarrienak Madrilen ideiatu eta handik zabaltzen dituzte («Hora 25», eguneko informatiboak, kirol irratsaioak, eta abar). Hala ere, ordu asko dute programa autonomoak egin ahal izateko.

Radio Cadena Españolaren irratiez ere antzeko zerbait esan daiteke, baina oraingoz behintzat ez dute SERekoen gatz eta piperrik. Eritzi publikoan ere ez dute eraginik, Medios de Comunicación Social del Estado erakundeari loturik egon arren. Horrela esatea gordin eta gogor egiten bazaigu ere, irrati publikoetan «ahizpa pobrearena» egiten dute. Beste hitz batzutan,

autonomia hori probetxugarri egiteko mediorik ez dute izan eta Madriletik eskaintzen zitzaiena ez da inoiz kalitatekoa izan.

Espainiako irrati-kate bati loturik egon arren, autonomia gehien lortu eta erabili dutenak Loiola-Donostiako eta Bilboko Herri Irratiak izan dira. Hori berbera aitor daiteke Iruñekoaz. Orain bertan eta egunean zehar ordu-erdi bat baino gehiago ez dute Madriletik bidalirikotik ematen. Igandeeetan, kirol saioak direla bide, kateko programagintza gehitu egin ohi da. Lau ordu inguru, guztira. Bestalde, Madriletik datorren programa sortaren eragina eskasa da, hutsaren parekoa ez esatearren.

Euskara irrati-telebistetan

Orain arte plazaratu diren estudioetan, euskararen erabilpenari buruzko balorapen kuantitatiboak egin dira. Zuzendariari, ia beti, luzatzen zaizkion galdera tipoak hauek dira: «Zenbat ordu egiten duzue euskara hutsean?». «Ehuneko zenbat egiten duzue euskaraz?». Galderok egin beharrekoak izan arren, motz geratzen direla pentsatzen dut. Bistakoa denez, ez bait da berdina auzo batetako jai-programa euskaraturik ematea eta informatiboak euskara hutsean egiten saiatzea. Hemendik aurrera, beste zenbait galdera egin behar da lehen aipaturikoekin bateia: Zer-nolako irratsaioak egiten dituzue euskaraz? Izan ere, azken batean egin behar dugun galdera hau da: euskara zertarako? Beraz, lerro hauetarako prestatu dugun analisisia zenbat, zertan eta zertarako galderei erantzuten ahaleginduko da.

Segura Irratiak eskaintzen du euskaraz eginiko proportziorik nabarmenena. Ez dakit proportzio hori zenbaterainokoa den, baina euskara barra-barra erabiltzen duela esan behar da. Laburki esateko, Segura Irratian euskarak du lehentasuna. Hori kuantitatiboki. Euskara zertan eta zertarako galderen erantzuna, ordea, kezagarria da. Izan ere, euskararen normalizapenerako (euskara edozertan erabiltzea esan nahi da), Segura Irratiaren ekarpena eskasa izan da. Duela hogeit urte bezalaxe, euskara «betiko» gaitan erabiltzen du: disko eta abesti eskaintzak, eskelak, elizkizunak, oharrak eta abar. Ekarpenean aipagarriena, Goierriko Euskal Eskolaren eskutik, *Gilen Tell* nobelaren dramatizazioa da. Beraz, kualitatiboki hutsune nabaria du Segura

Irratiak. Eta hutsune horrek ebazpide bat eskatzen du. Lehenbailehen.

Nire ustez eta besterik frogatzen ez den bitartean, Loiolako Herri Irratia da euskararen normalizapenerako ahalegin sakone-na eskaintzen ari dena. Arratsaldeko 6etatik aurrera, ia guztia euskara hutsean ahalegintzen da. Goizean eta eguerdialdean ere normaltasun osoz darabil euskara. Edozein gaitan euskara erabil-tzeko oztoporik ez du.

Antzeko zerbait esan behar da Donostiako Herri Irratiaz. Apirilaren 21etik hona, arratsaldeko 6etatik gauerdira, euskaraz-ko irratsaioak eskaintzen ditu. Guztira eta FMko programak kontutan izanik, zazpi ordu t'erdi eskaintzen ditu era honetan. Horrez gainera, goiz eta eguerdiko irratsaioetan maiz sartzen da euskara, gaztelaniak lehenatasuna izan arren. Loiolakoaren antze-ra, euskara erabiltzen du futbola, pilota, estropadaketak eta beste kirolak ematerakoan ere. Euskara hutsean eginiko albis-tegiak eskaintzen ditu, orduero, arratsaldeko 6etatik aurrera. Musikalak ere egiten ari da azken hilabeteotan.

Bilboko Herri Irratia. Aurtengo udazkenean hasi da FMtik euskara hutsean eginiko programagintza eskaintzen. Lehendik ere iharduna zen, baina zazpi orduko blokeari udazkenean eman zion hasiera. Joan zen udaberrian eta Bernardo Atxagaren esku-tik, kontakizun zenbait dramatizaturik eman du. Egungo ezau-garri bat azpimarratu behar izanez gero, mikrofonoak maiz ka-leratzearena aipatuko genuke: Itsas-Lur 81, Durangoko Euskal Liburu eta Diskoen Azokan eta abarretan. Bilboko Herri Irra-tiak, goizero (7etatik ordu bietara) eskaintzen dituen zazpi or-duz kanpo, gaztelania erabiltzen du usuen bere programagin-tzan.

Berriz ere Iparraldera goaz orain, hiruzpalau urte sortu zen irrati bati buruz hitz egiteko. Iparraldeko Herri Irratia, hango egoera kontutan izanik, bide onetik abiatu da euskararen era-bilpenean, programa asko eta askotan euskaraz ahalegintzen da eta. Hartu duten bidean saia daitezen eskatzen diegu ardu-radunei.

Hegoaldera itzuliz, bi hitz Radio San Sebastián irratiaz. Onda erdikoan eta FMtik 35 ordu inguru eskaintzen dituelarik, 3

baizik ez dira euskaraz eginikoak. Kirol saioetan euskara inoiz erabili izan du, baina oso apurka.

Beraz, Segura eta Loiola-Donostiako eta Bilboko Herri Irratiak dira euskara gehien eta normaltasunez eskaintzen dutenak. Iparraldeko Herri Irratiaren ahaleginak ere txalotzekoak dira. Hala ere, hauetatik beste guztietara alde handia dago. Laburtuz eta irratien zerrendari begiratu, bost dira serioski erabiltzen saiatu direnak. Beste guztiek zerbait eskaintzen dute euskaraz, baina sinboliko izatera ere ez dira ailegatzen, euskarari ematen zaion sarrera guztiz eskasa izanik.

Sailkapen hau egin daiteke:

1. Normalki erabiltzen dutenak: Segura Irratia, Loiola-Donostiako eta Bilboko Herri Irratiak eta Iparraldeko Herri Irratia.
2. Sinbolikoki edo erabiltzen duena: Radio San Sebastián.
3. Guztiz apurka erabiltzen dutenak: FR3-Pays Basque, Bilboko eta Donostiako Radio Nacional-ak, La Voz de Guipúzcoa, Radio Alava, La Voz de Navarra, Bilboko eta Eibarko Radio Juventud-ak, Gasteizko Radio Vitoria, Iruñeko Radio Popular, Radio Requeté, Radio Tudela eta Radio Bilbao.

Ezkerra/eskuina

Espanian gertatzen denaren antzera, Euskal Herrian ere ez du ezkerrek sarrerarik irratian. Ezker ideologiako jenderik ibili badabil irratigintzan, baina ez daiteke esan gaurengungo euskal irradi bat ezkerren eskuetan dagoenik, ezkerreko indar eta talde bezala behintzat. Konstatazio honen ondoren, galdera hau egin behar dugu: zergatik ez ezkerreko irradi baten erantzukizunetan? Erantzuna, gutxienez, bikoitza da: aukerarik eman ez zaioelako eta aukera hori eskuratzen jakin ez duelako.

Hala ere, ezkerren mendeko irratirik ez dagoela esateak ez du eskuinarenak direnik adierazi nahi. Batetik, irratigizon gutxik jotzen bait du eskuinekotzat bere burua. Bestetik, gaurengun eskuinak sarritan zigortu du ezkerrean ez dagoenaren irratigintza. Banaketa egitea derrigorrezkoa zenez gero, beste eriz-

pide batzuk erabili behar direla pentsatzen dut: liberala ala ez, progresista ala ez, eta abar.

Abertzalea/ez-abertzalea

Zatiketa hau ere, teorian behinik behin, nahikoa bizantinoa dateke. Praxiak argi ditzake puntuok: Euskal Herriko Irratien zerrenda eskaintzean eta jabegoaz eta autonomiaz ihardun garenan, abertzale/ez-abertzalearen diagnostikoa zerbait aurreraturik utzi dugu.

Irrati asko eta askori ezinezkoa izan zaio abertzaletasunaren alde lehiatzea. Arrazoiak: programagintzak uzten zien denbora hutsaren parekoa zelako, erantzunkizun postuetan abertzalerik egon ez delako, irratietan sarrera izan duen jende gutxi zelako abertzale eta abar.

Bistakoa denez, duela urte batzu, autonomia behar zen abertzaletasunaren alde jokatzeko. Eta Herri Irratia izan ezik, beste inor gutxi izan du karta hori jokatzeko ausardia. Eta abilitatea.

Ezkerra/eskuina kapituluan bezelaxe, Euskal Herriko irrati-tan abertzalerik egon ez denik eta dagoenik ez dut esan nahi. Baina, programagintza osoaren giltzak aztertuz gero, nekez esan daiteke Radio Nacional-a Bilbon eta Donostian abertzaletasuna indartu nahirik ari dela. Eta antzeko zerbait esan daiteke ia beste guztiez ere.

Nire uste apalean, Herri Irratia bakarrik ari da abertzaletasunaren rola jokatzeko, horren praxia, gutxienez, abertzalea dela esan behar bait da, teoriak beste batetarako utziz. Loiola, Donostia eta Bilbo, neurri ezberdinetan, horretan ahalegindu dira. Iruñekoak ez du bide hori egin nahi izan. Bestalde, Segura Irratia ere, bere apaltasunean, praxian abertzale jokatzeko ari da. Hori bera aitor dezakegu Baionatik ari den Iparraldeko Herri Irratiaz, hango egoera kontutan izanik noski.

Projektu konkretuak: Euskal Gobernuarena

Nik dakidanez behinik behin, gaurregun guztiz buruturiko projekturik ez dago. Projektua esatean, nire ustez, puntu zen-

bait argi eta garbi jarri behar dira: status juridikoa, presuposituak, plantilak eta abar. Zinez, horrela prestaturiko plangintzarik ez dut eskuratu ahal izan. Projektu baten ametsa eta nahia Euskal Gobernuak ditu. Hala ere, ez dut pentsatzen projektu hori behar bezala landurik dagoenik. Asmo eta egin-nahiaren barritian dagoela esango nuke. Radio Vitoria-z jabetu da Euskal Gobernuak. Zein da irratia honen etorkizuna? Euskara hutsean ariko den irratia estudioak Donostian egongo dira. Nola heldu Bizkaia, Araba eta Nafarroako entzuleetara eta interesez heldu, noski...? Hauek eta besteak argitzen dituen projekturik ez dut jaso.

Beraz, projektu zehatz baten kritikarako ez dago aukerarik. Dena den, lehen aipaturiko asmo eta egin-nahiaren barrutian, positibotzat jotzen dut Euskal Gobernuak, laino artean, erakutsi duen bidea: euskara hutsean ariko den irratia batetik eta elebiduna izango den irratia nazionala bestetik.

Errebindikapenak: EHErena

Nire ustez, txalogarria da eta positiboa, noski, erakunde honen azken mezua. Hala ere, ez nago ados errebindikapenak planteatzeko moduarekin.

Mezuarekin ados, euskararen aldeko militantzia gaurregun ere beharrezkoa dela aldarrikatzen duelako. Simplekeria deritzot, ordea, Gabonetarako Euskal Irrati-telebistak eskatzeari. Ez jendez, ez medioz, horretarako gauza ez garelako. Pentsatu al dute telebistaren nolakotasunaz eta irratia renaz? Presio taldea dela esango zait eta ez planifikatzailea, baina maximalismoaren eskola bihurtu ote den susmoa dut...

Errebindikapenak egiteko dira, baina ez eskabide baten azken ondorioak ongi neurtu gabe.

2. — GEROARI BEGIRA

Mahai-inguru honen bigarren zatiak «10 urte barrurako zure uestezko projektuaren lerrorik azpimarragarrienak» gaia aztertu behar du. Oraingoan ere irratigintzari lotuko natzaio batipat.

Gero, telebistaz arituko naiz. Eta azken mementuan, Euskal Herriko Unibertsitateko Informazio Zientzietako Fakultateaz esan nahi dut hitz bi.

Teorikoki eta prentsa idatziaren arloan inizatiba oro gauza daiteke eta egiazta, egungo arautegiak eragozpen gutxi bait du egunkari nahiz aldizkari bat plazaratu nahi duenarentzat. Bestarik gertatzen da, ordea, irratiarekin. Kasu honetan Administrazio Zentralak eta Euskal Gobernuak emaniko baimenak behar dira irratigintzan aritu ahal izateko. Baldintza honen bidez frekuentzia eta potentziak araupetu nahi dira. Horregatik, ez dago edonoren esku irrati bat eraikitzea. Beraz, proiektuak, irrati arloan, guztiz mugaturik daude eta egongo dira. Hori dela eta, Euskal Gobernuak sortu nahi dituen irratien proiektuari lotuko naitzaio hemen. Horri eskainiko diot gogoeta hau.

Mahai-inguru honen lehen zatian aurreratu dudan bezala, positibotzat jotzen dut Euskal Gobernuak irratitari buruz azaldu duen asmoa. Asmo honek, okerrik ez dela, bi fruitu eman behar ditu. Batetik, euskara hutsean ariko den irratia muntatu nahi da. Bestetik, elebiduna izango den Irrati Nazionala dago. Proiektu honi buruzko gogoeta zenbait egin nahi dut, puntu batzu argitzeko asmotan.

Irrati euskalduna

Azken batean eta gaur gaurkoz desafio hutsa da euskaraz ariko den irratia. Batetik, goizetik gauera bitarteko programagintza, bere osotasunean, euskaraz inoiz eman ez delako. Bestetik, profesional ez urri gabiltzalako. Profesional hitza erabiltzean, jende askoren premia ikusten dut irrati honi erantzuteko: informatzaileak, musika komentariak, kontrolak eta abar. Azkenik, Euskal Herriaren erantzuna zein izango den ez dakigulako.

Azkeneko puntu honek argitasun-apur bat eskatzen du. Orain arte eta salbuespen eskas batzu aparte, militantzia hutsari esker hurbildu gaitzaizkie euskal komunikabideei. Ia aberria egiten aritu da: euskarak eskatzen zuelako, euskal kulturak eskatzen zuelako eta abar. Guztiz kontu ahaletan gertatu da bestea: kali-

tateagatik hurbiltzea. Medio eskasak erabili izan dira, komunikabideetako profesional gehiegi egon ez delako, euskaraz eginiko programak ia beti bigarren mailakoak izan direlako eta abar... Egoera honetan zaila zen interes eta kalitate eta erakarpen handiko programak lortzea. Eta hori falta zenean militantziaren errekurtsoa erabili izan dugu, desoreka hori berdintzeko.

Eman behar diren urratsekin, ordea, kalitatearen, duintasunaren eta interesaren sasoirra heldu garela uste dut. Eta horrela ez bada, betikoan gaude, nahi eta ezinaren altzoan.

Desafio da, bai, irriti euskalduna, bertan ariko direnentzat eta entzulegoarentzat ere.

Jakin ahal izan denez, medio ugariz plazaratuko omen da sortzeaz dagoen irriti hau. Eta horixe izan daiteke euskararen erabilpenaren normalizapenerako urrats handi bat. Beste irratiekin konpententzian sartu nahi baldin bada, eta hori behar beharrezkotzat jotzen dut, egungo mediorik aurreratuenak derri-gorrezkoak dira: gaurkotasuna dago puntuetara aise eta erosoki ailegatzeko. Eta medio horiek erabiliko dituztenen profesionaltasuna ere eskatu behar da, bide batez.

Hauek dira lehentxeago aipatu dudana desafioa gainditzeko bide bakarrak. Pentsatzekoa denez, ordea, guztiau abiadan jarzteak lanik asko eman behar du oraindik, ez bait da gauetik goizera egin daitekeena. Horregatik, urte dexente behar dela pentsatzen dut orain arte esan duguna hezuramitzeko.

Beste puntu bat ere aipagarria da hemen. Ez dakigu oraindik zer-nolako status juridikopean ariko den irriti hau, baina euskaldun ororentzat ate zabalekoa izan behar du. Bestela, alferrikakoa izango da ahalegina. Nire ustez, euskara behar dugu oparo irriti honetan eta ez batzuren pentsakera.

Bestalde, irriti honek eragile behar du izan, hutsune nabariak ikusten bait dira gure kulturagintzan: abeslaritza, antzerkia, nobela, bertsolaritza eta abar.

Eginkizun bat gehiago ere bizkarreratu nahi diogu. Euskaldunberrien animatzaile eta mimatzaile behar du izan. Entzulego hori zaindu beharrekoa da.

Bistakoa denez, proiektuaren eperik ez dut finkatu, baina

puntu zenbait ekarri nahi izan dut egunen batean proiektuaren ardatzari itsatsiz joateko.

Ez pentsa urte bateko programa denik guztiau.

Irrati nazionala

Honen asmoa ere Euskal Gobernuari zor zaio. Dirudienez, elebiduna izango da, euskarari ateak normaltasunez irekiko zaizkiolako agindupean. Eta hori eskatu behar dugu. Irrati honetan euskara normaltasunez erabiltzeak garrantzi handia dizu, elebidun gizartearen islada izatera beharturik dago eta. Horregatik aldarrikatzen dugu euskararen eta gaztelariaren arteko oreka Irrati Nazional honentzat. Euskararen erabilpenaren esperientzia ez dadila izan prentsa idatzian eman dena bezain eskasa.

Badu irrati honek zereginik bere arloan: informatiboetan egun bizi dugun kolonialismoa uxatu, benetako bilinguismoari ezartzen zaizkion eragozpen guztiak gainditu eta abar. Nire ustez, hauxe da euskal gizarte honetan traumarik gutxien sortu behar duen irratia. Izan ere, hitzez behinik behin, egin diren ikerketetan bilinguismoaren aldeko azaldu gara. Horren ordua da. Bestetik, irrati honek euskararen aldeko espektatibak sortzeko bide behar du izan.

Lehen aurreratu dugun bezala, ordea, esperientzia honek badu artiskurik euskararentzat eta helburu bezala, hizkuntza bien arteko oreka topatzen saia dadin eskatuko genioke.

Irrati Euskaldunaren eta euskal Irrati Nazionalaren inguruan gogoeta zenbait egin ondoren, arazo praktikotara jo nahi dut. Besterik uste bada ere, ez dago Euskal Herrian egungo premia guztiei erantzuteko adina profesional prestaturik. Etsenplu bat. Lerro hauek idazteko une berean, Donostia, Loiola eta Bilboko Herri Irratiak, Euskal Gobernuaren laguntzari esker, egunean 20 ordutik gora euskaraz ematen ari dira. Zer gertatuko da Gobernuak euskaraz bakarrik ariko den irratia muntatu nahi baldin badu? Non daude sortzear dauden premiei erantzuteko gauza izango diren profesionalak? Puntu honetan Gobernuak aukera zehatz bat egin beharko du, gaur egun ez bait da posible es-

perientzia biak duintasunez aurrera eramatea. Egia esan, korapilo honen askapen erraz eta erosorik ez dut ikusten.

Izan ere, zer gertatzen da Herri Irratietako esperientziak bertan behera uzten badira? Lehenean gaudela. Hemen zulo bat betetzen dela, han hutsunea egiteko... Herri Irratietan daramatzaten esperientziak, alegia, hutsean geratzen direla. Profesional zenbait kentzen zaielarik, ez dute egungo programagintza antetara ateratzeko ahalmenik.

Norbaitek eta gogoetaren hariari jarraiki, galdera hau egin dezake: Zer egingo luke Herri Irratiak euskararekiko? Ba al du erantzunkizunik? Nire erantzuna baiezkoa da. Badu erantzunkizunik, beste irratiek duten bezala.

Azken batean arazoa hau da: Gobernuak irradi euskalduna eta irradi elebiduna jasotzen baditu eta prestatzen, ez al dute beste guztiek herri honen nortasuna tajutze lanetan eginkizunik? Pentsa, gero, bestela zer gerta daitekeen: hiruzpalau irratitan bakarrik izango duela sarrera euskarak, beste guztietan giltzapeturik egoteko.

Egungo egoera larria baldin bada, ikus zer gerta daitekeen ebazpideak eman asmotan gabiltzan une honetan, egokienak eta zuhurrenak ematen ez baditugu.

Dena den, irtenbide bat behar du kale ilun honek. Esate baterako, Euskal Gobernuak bere mendekotzan ez dauden irratietako euskarazko saioak patrozinatuz edo. Eta bere eskutik lanean ariko diren Antzerki, Bikoizketa eta abarretako Eskoletatik materiala eskainiz, irratiek espazio dramatikoak eta emateko gogorik erakusten baldin badute behintzat.

Dena den, arazo bihurria da eta ebazpide zailekoa.

Telebista

Hau ere errebindikapen da. Eta jakin ahal izan denez, 1983-rako eskaini nahi dira lehen emanaldiak. Gaurko egoerari begiratuz, ezinezkoa dirudi ordurako telebista kate batek eskatzen duenari erantzuteko moduan egotea. Irratiaz aritu garenean, han eta hemen hutsuneak utziz abiatzeko arriskua zegoela esaten nuen. Hemen ere antzeko zerbait gertatuko den beldur naiz.

Pentsatzekoa denez, irratietako profesionalentzat izango dira lehen deiak, irratia umezurtz geratuz... Horregatik, hemen ere urrats bakoitza ongi aztertu ondoren eman behar dela eskatzen dut. Presarik gabe.

Lehen urrats bezala, haurren programak prestatzeari ekingo nioke nik, premiarik larrienak hortxe ikusten ditut eta. Egungo haurrak bi iturri eta eskola ditu: ikastetxea eta telebista. Ez dut ordena honetan doazenik esan nahi, gainera. Ahal den neurrian, azkenengo honen eragina etxeratzen ahalegindu beharra dago.

Haurren programetatik abiatu behar dela diot. Eta ez pentsa eginerrazak direlako esan dudarik hori. Ez, premiei begiratu egin dut baieztapen hori. Eta medio oroz egin behar dira programa horiek. Duintasunez egin behar dira. Militantziaren egunak bukatzen ari ote diren susmoa dut. Horregatik, kalitatezko programak behar dute izan, hurrek ez bait dute militantziarako gogorik. Programa hauen ondotik, informatiboak, zuzeneko tele-saioak eta abar egingo nituzke. Eta ahal den egunean, dramatikoko batzu. Hemen ere urte asko joango zaigu aipatu ditudanak duintasunez egiten.

Hala ere, galdera bat egin nahi nuke kapitulu labur hau amaitu aurretik. RTVEk Bilbon duen Zentruak erantzun al dio eska zitekeen neurrian egungo egoera politikoari? Ez ote dugu hortik abiatu behar tele-eraikuntzaren lehen harria jartzean? Oraindik ere hori eskatzeko garaian gaude eta ez litzateke desgokia errebindikapenak horretara zuzentzen hastea.

RTVEk zergatik erabiltzen ditu hain erizpide ezberdinak Katalunian eta Euskadin? Zergatik? Euskal Gobernuak ba al du erantzunkizunik honetan?

Informazio Zientzietako Fakultatea

Hainbat premia duen herri honek Informazio Zientzietako Fakultatea baduela sinesteak lanik asko ematen du. Nire ustez, fakultate honen proiektu bat lehenbailehen egin beharrekoa da, berantegi egin ez dakigun. Irrati-telebistetan sortuko diren premiei erantzuteko bide bakarra hauxe dugu. Hori betetzen ez

badu, zertarako dago? Eta nik ditudan datuen arauera, ez dut uste horren eskaintza premiei inoiz parekatuko zaienik. Orain daraman bidetik ez behintzat. Horregatik, Fakultatearen arduradunei eta herri honetako politikoei ere plangintza zehatz bat eskatu behar diegu, euskal gizarte honek eskatzen duenaz arduratzen has dadin eta espero ditugun lehen fruituak lehenbailehen eman ditzan.

Egoera normal batetan, Fakultate honek markatu behar du euskal komunikabideen norabidea. Horrela gertatzen ez bada, proiektu antzu eta agor bat izan dela esan beharko dugu.

Sasoia da, beraz, premien inbentario bat egin eta plangintza horren arauera jartzeko.

J. M. O.

LA RADIO HOY EN EUSKADI LA RADIO AUJOURD'HUI EN EUSKADI

I. Análisis de la radio actual

A pesar de que se la considera como algo secundario, la radio tiene la primacía entre los medios de comunicación.

Las radios hoy en Euskal Herria. Existen 19 radios. De ellas 10 son antes públicos y 9, privados. Sólo 2 son totalmente autónomas (Segura e Iparraldeko Herri Irratia). Las demás emisoras, en diversa proporción, están ligadas a sus centrales. La menos autónoma es F.R. 3 - Pays Basque. Las que más autonomía han logrado son las radios populares de San Sebastián y de Bilbao y Radio Loyola.

El euskara en la radio. Las radios que emplean normalmente el euskara son cinco: Segura (cuantitativamente la que más), Loyola - Radio Popular de San Sebastián (cualitativamente las que más), Radio Popular de Bilbao e Iparraldeko Herri Irratia. Radio San Sebastián lo hace simbólicamente. Las demás lo hacen menos aún.

Izquierda-Derecha. La Izquierda no tiene ninguna emisora, sin que ello signifique que todas estén en manos de la derecha.

Abertzale - no abertzale. Aunque con diversos matices puede decirse que las radios que utilizan normalmente el euskara ejercen un rol abertzale.

Proyecto concreto del Gobierno Vasco

El Gobierno Vasco tiene un proyecto, pero todavía está poco perfilado como para emitir un juicio.

Reivindicaciones de EHE. Aunque se esté de acuerdo con la finalidad última de las reivindicaciones de EHE, no se puede menos de criticar cierto aire de maximalismo en sus planteamientos concretos.

II. Proyectos para los próximos 10 años

La radio.

Es positivo el proyecto del Gobierno Vasco de una radio sólo en euskara y de otra Radio Nacional bilingüe.

1. **La radio en euskara.** Una radio exclusivamente en euskara es un auténtico desafío que hasta el presente no se ha aceptado. Requiere abundancia de medios y de gente profesional. Por ello exigirá también tiempo su puesta en marcha. Deberá ser una radio abierta, y que dinamice el mundo de la cultura vasca.

2. **La radio nacional.** Parece que será bilingüe. Debería utilizar el euskara con toda normalidad, manteniendo un adecuado equilibrio con el castellano. Le corresponde el quehacer de superar el colonialismo informativo que hasta ahora hemos padecido.

Sin embargo ambos proyectos tienen un grave peligro. Necesitará los pocos profesionales de radio euskaldunes. Con ello puede quedar desmantelada la estructura para el euskara de otras radios.

La televisión

Está proyectada para el 83. La escasez de gente profesional aconseja ir paso a paso. Se debería comenzar con los programas infantiles. Luego vendrían los informativos, emisiones en directo, etc.

Se debe plantear también la calidad de los servicios que presta al país el centro de Telenorte.

Facultad de las Ciencias de la Información

Si se quiere que responda a las necesidades reales de este país, dicha facultad debe proyectar y seguir un plan concreto. Lo que hasta el presente no se ha realizado.

I. Analyse de la Radio actuelle

Malgré qu'on la considère comme quelque peu secondaire, la radio a la priorité parmi les moyens de communication.

Les radios aujourd'hui en Euskal Herria. Il existe 19 radios. Parmi celles-ci: 10 sont publiques et 9 privées. Seulement 2 sont totalement autonomes (Segura et Iparraldeko Herri Irratia). Les autres émetteurs, à des degrés divers, sont dépendants de leurs centrales. Le moins autonome est F.R.3-Pays Basque. Celles qui ont obtenu le plus d'autonomie sont Radio Populaire de San Sebastian et de Bilbao ainsi que Radio Loyola.

L'euskara à la radio. Les radios qui utilisent normalement l'euskara sont au nombre de cinq: Segura (quantitativement le plus), Loyola-Radio populaire de San Sebastian (qualitativement le plus), Radio populaire de Bilbao et Iparraldeko Herri Irratia. Radio San Sebastian l'utilise symboliquement. Les autres l'utilisent beaucoup moins encore.

Gauche - Droite. La Gauche n'a aucun émetteur, sans que cela signifie que tous les émetteurs sont aux mains de la Droite.

- Abertzale - non Abertzale. Quoique de façon nuancée on peut dire que les radios qui utilisent normalement l'euskara exercent un rôle abertzale.

Projet concret du Gouvernement Basque. Le Gouvernement Basque a un projet, mais il est encore peu élaboré pour pouvoir émettre un jugement.

Revendications de EHE. Quoique l'on soit d'accord avec la dernière finalité des revendications de EHE, on ne peut moins critiquer une certaine tendance maximaliste dans leurs propositions concrètes.

II. Projets pour les 10 prochaines années

La radio.

Le projet du Gouvernement Basque d'une radio seulement en euskara et d'une autre Radio Nationale bilingue, est positif.

1. La Radio en euskara. Une Radio exclusivement en euskara est un authentique défi qui jusqu'à présent n'a pas été accepté. Elle requiert une abondance de moyens et de personnel professionnel. C'est pourquoi elle demandera du temps pour se mettre en marche. Elle devra être une radio ouverte, qui dynamise le monde de la culture basque.

2. La radio nationale. On pense qu'elle sera bilingue. Elle devra utiliser l'euskara normalement, maintenant un équilibre adéquat avec le castillan. Il lui appartient de dépasser le colonialisme d'information que nous avons subi jusqu'à présent.

Sans aucun doute ces deux projets représentent un grave danger. Celle-ci nécessitera le peu de professionnels radio euskaldun. Ainsi la structure des autres radios pour l'euskara peut se trouver démantelée.

La Télévision

Ce projet est pour 83. Le manque de personnel professionnel suggère d'aller petit à petit. On devrait commencer avec des programmes pour enfants. Viendraient ensuite les programmes d'information, les émissions en direct, etc.

On doit s'interroger aussi sur la qualité des services qu'offre au pays le centre de Telenorte.

Faculté des Sciences de l'Information

Si l'on veut qu'elle réponde aux besoins réels de ce pays, la dite faculté doit élaborer et suivre un plan concret. Ce qui jusqu'à présent n'a pas été réalisé.